

УДК 614.253.83:351

ПРАВА ПАЦІЄНТА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Коваленко О. О.,
пошукувач, науковий співробітник,
ДУ "Український інститут стратегічних досліджень
Міністерства охорони здоров'я України",
м. Київ*

Розглянуто визначені Європейською хартією права пацієнта з їхньою деталізацією на рівні дотримання соціальних стандартів у законодавстві України, безпосередній вплив її на вдосконалення норм прямої дії щодо захисту прав пацієнтів. Висвітлено державну політику захисту та гарантування прав пацієнта в охороні здоров'я на законодавчому рівні. Визначено необхідність удосконалення прав пацієнтів на належному рівні за рахунок розширення їхнього переліку.

Ключові слова: державне управління, охорона здоров'я, права пацієнта, Європейська хартія, забезпечення прав, стандарти, законодавство.

*Kovalenko O. O.,
Applicant, Researcher
of SI "Ukrainian Institute of Strategic Researches Ministry of Health of Ukraine", Kyiv*

PATIENT RIGHTS IN THE FIELD OF HEALTH ACTIVITIES AS A PUBLIC GOVERNMENT

The article deals with the rights established by the European Charter of patients with their details at the level of observance of social standards in the legislation of Ukraine. Its direct influence on improving the rules of direct action in protecting the rights of patients. The state policy on protecting and guaranteeing the patient's rights in health protection at the legislative level is highlighted. The necessity of improving patients' rights at the proper level was determined by expanding their list.

Key words. Public administration, health care, patient rights, European charter, rights protection, standards, legislation.

Права людини у сфері охорони здоров'я включають усі права, закріплені на національному та міжнародному рівнях, якими наділено суб'єкти медичних правовідносин, що стосуються окресленої сфери.

Права людини у сфері охорони здоров'я доповнюють біоетику, але при цьому охоплюють комплекс загальноприйнятих норм і процедур, які дають можливість дійти висновків про порушення прав у контексті надання медичної допомоги і забезпечувати захист від таких порушень.

Дослідженням питання правового регулювання прав пацієнтів в Україні займалися багато науковців, а саме: О. Кохановський (2005); С. Стеценко та автори (2007, 2012); О. Анталовці, В. Сухан, О. Блага (2015). Також принципами місцевого самоврядування, імплементацією основ Європейської хартії прав пацієнта (далі – Європейська хартія) в законодавство України в контексті реформ цікавились В. Кравченко (2016) та ін.

Мета роботи: проаналізувати положення міжнародних актів та актів національного законодавства, визначити сутність та зміст прав пацієнтів із подальшим формулюванням пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в досліджуваній сфері.

Взаємовідносини людини із закладом охорони здоров'я базуються на стандартах міжнародної концепції прав людини, багато з яких відображено в регіональних міжнародних договорах і національних конституціях.

Зокрема, права пацієнта містяться самостійним блоком у міжнародних приписах та гарантовані на рівні Європейської хартії [1], Європейської соціальної хартії [2], Лісабонської декларації про права пацієнта (1981, зміни і доповнення 1995) [3], Конвенції про права людини та біомедицину (1997) [4]. Відповідно до них, основоположними принципами є повага до людської гідності, самовизначення, фізична та психічна недоторканність і захист, повага до конфіденційності, повага до моральних, культурних та релігійних цінностей, можливість захисту власного здоров'я на тому рівні, наскільки це дозволяють наявні заходи лікування та профілактики хвороби, а також можливість досягнення для себе найвищого рівня здоров'я.

Вказані міжнародні акти містять ті стандарти, яких Україна має неухильно дотримуватись у нормотворенні та реалізації.

До того ж Європейська хартія може слугувати інструментом гармонізації національних систем охорони здоров'я щодо дотримання прав пацієнтів, що значно підсилює ступінь захисту прав пацієнтів у різних контекстах.

Європейська хартія проголосила 14 прав активних громадян, а саме права:

- на профілактичні заходи;
- доступність допомоги;
- отримання інформації;
- інформовану згоду;
- вибору;
- конфіденційність;
- повагу до часу пацієнта;
- допомогу, що відповідає прийнятним стандартам якості;
- безпеку;
- використання сучасних технологій;
- усунення надмірного болю;
- індивідуалізоване лікування;
- скаргу;
- на отримання відшкодування завданої шкоди.

Розгляньмо послідовно визначені Європейською хартією права пацієнта з їхньою деталізацією на рівні дотримання соціальних стандартів у законодавстві України [1].

У ст. 1 Європейської хартії визначено право на профілактичні заходи: “Кожна особа має право на профілактичні заходи з метою запобігання розвитку захворювання”.

У Законі України “Основи законодавства України про охорону здоров'я” [5] проголошується, що “кожна людина має природне та непорушне право на охорону здоров'я”, визначено права й обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я, головні правові норми щодо прав пацієнтів та гарантії їхніх прав на охорону здоров'я.

У ст. 4 зазначеного Закону визначено попереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний та медичний підхід до охорони здоров'я. У ст. 42, 44 визначено порядок і умови надання згоди на застосування методів профілактики, діагностики, лікування.

Права на доступність допомоги визначено в ст. 2 Європейської хартії: “Кожна особа має право на отримання доступної медичної допомоги, яка гарантовано надається кожному, без будь-якої дискримінації за матеріальним станом, місцем проживання, хворобою чи часом звертання по допомогу”.

У Законі України “Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров’я щодо удосконалення надання медичної допомоги” (далі – Основи) надається доповнений і розширений правовий інструментарій щодо пацієнтів. Пацієнт має право на безоплатну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров’я й ефективно і доступно медичне обслуговування (ст. 4). Ст. 16 Основ закріплено право пацієнта на доступну та рівноправну медичну допомогу, її безпеку та ефективність, гідне ставлення до себе з боку медичного персоналу та персоналу, який надає інші послуги.

Право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров’я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім’ї, опікуна, нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення релігійного культу та ритуального обряду передбачено законодавством.

У ст. 3 Європейської хартії визначено право на отримання інформації, а саме: “Кожна особа має право на отримання повного обсягу інформації стосовно стану здоров’я, медичної допомоги, у тому числі медичного втручання, можливостей і умов використання результатів медичної допомоги та всіх доступних сучасних технологій”.

Право пацієнта на отримання інформації про стан здоров’я регулюється ст. 285 Цивільного кодексу України [6] та ст. 32, 34 та 39 Основ.

Згідно зі ст. 32, 34 Конституції України [8], громадяни України мають право ознайомлюватися з відомостями про себе, що не є державною або іншою захищеною законом таємницею, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах та організаціях. Також у ст. 39 Конституції України зазначено про обов’язок надання медичної інформації пацієнтові.

Право на інформовану згоду, зазначене у ст. 4 Європейської хартії, тлумачиться так: “Кожна особа має право отримувати повну інформацію, що забезпечить їй можливість брати активну участь у прийнятті рішень щодо медичного втручання та/або участі в наукових дослідженнях”.

Дане право безпосередньо закріплено Конституцією України: жодну особу не може бути піддано медичним, науковим та іншим дослідом без її вільної згоди на це (ч. 3 ст. 28), а також, згідно з ч. 1 ст. 29, кожна людина має право на особисту недоторканність. Лише у невідкладних випадках, за наявності реальної загрози життю особи Цивільним кодексом України допускається надання медичної допомоги без згоди фізичної особи або її законних представників.

Згода інформованого пацієнта згідно зі ст. 39, 43 Основ дає можливість застосування методів діагностики, профілактики та лікування. Щодо пацієнта віком до 14 років (малолітнього пацієнта), а також пацієнта, визнаного в установленому законом порядку недієздатним, медичне втручання здійснюється за згодою їхніх законних представників.

Згідно зі ст. 45 Закону України “Основи законодавства України про охорону здоров’я”, застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається із суспільно корисною метою за умови їхньої наукової обґрунтованості, переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров’я або життя, а також за умови збереження в необхідних випадках лікарської таємниці.

Ст. 5 Європейської хартії визначено право вибору, що полягає в такому: “Кожна особа має право вільного вибору методів профілактики, діагностики та реабілітації на основі адекватної інформації”.

Право на свободу вибору в галузі охорони здоров'я, а саме права: 1) на вільний вибір лікаря; 2) вибір методів лікування відповідно до рекомендацій лікаря; 3) вибір закладу охорони здоров'я; 4) заміну лікаря; 5) на лікування за кордоном у разі неможливості надання такої допомоги у закладах охорони здоров'я України (ч. 2 ст. 284, ст. 633 Цивільного кодексу України, п. "д" ст. 6, ч. 1 ст. 34, ч. 1 ст. 35, ст. 36, 38 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я").

Зокрема, таке право пацієнта прописано і в ст. 38 Основ: кожний пацієнт, який досяг чотирнадцяти років і який звернувся за наданням йому медичної допомоги, має право на вільний вибір лікаря, якщо останній може запропонувати свої послуги, та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій. Право вільного вибору лікаря, у якого лікуються, медичної установи незалежно від профільності медичного закладу, у т. ч. за кордоном, затверджено також у ч.1 ст. 34 Основ та в низці підзаконних нормативно-правових актів [7].

Також необхідно зазначити, що право на вибір лікаря кореспондується ще з одним правом пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, – на допуск до нього інших медичних працівників (пацієнт має змогу розв'язати сумніви щодо правильності обраних методів лікування в закладі охорони здоров'я).

Право пацієнта на приватність і конфіденційність зазначено в ст. 6 Європейської хартії, у якій зазначено: "Кожна особа має право на конфіденційність особистої інформації, включаючи інформацію про стан здоров'я, медичний огляд чи обстеження, їхні результати, інтимну і сімейну сторони життя, а також право на захист приватності під час проходження діагностичних, лікувальних чи реабілітаційних процедур".

Згідно зі ст. 285, 286 Цивільного кодексу України та ст. 391 Основ, фізична особа (пацієнт) має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані під час її медичного обстеження.

Таємниця про стан здоров'я відноситься до персональних даних (інформація про особу), які охороняються Законом України "Про інформацію" (п. 1, п.п. 3 п. 4 ст. 21).

Таким чином, пацієнт може бути впевнений у конфіденційності не лише діагнозу, але й самого факту звернення до лікаря, що певною мірою є гарантією особи на приватне життя.

Право пацієнта на приватність і конфіденційність регулюється одразу декількома статтями Основ. Згідно зі ст. 39-1, пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення по медичну допомогу, діагноз, а також про відомості, одержані під час його медичного обстеження. Забороняється вимагати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта. Також право пацієнта на конфіденційність регулюється ст. 40 та п. "г" ст. 78 Основ. Зберігання лікарської таємниці входить до професійних обов'язків медичних і фармацевтичних працівників.

Таке право пацієнта у вітчизняному законодавстві врегульовано й низкою законів України, зокрема законами: "Про захист персональних даних" (ст. 7), "Про доступ до публічної інформації" (ст. 6–8), "Про державну таємницю" (ч. 4 ст. 8), "Про психіатричну допомогу" (ч.1, 8 ст. 6), "Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та пра-

вовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІА” (ч. 3 ст. 13), “Про захист населення від інфекційних хвороб” (ч. 2 ст. 26), та підзаконними нормативними актами.

Право на повагу до часу пацієнтів, визначено у ст. 7 Європейської хартії: “Кожна особа має право на швидке отримання своєчасної медичної допомоги протягом необхідного періоду. Це право стосується будь-якої фази лікування”.

Відповідно до Етичного кодексу лікаря України, пацієнт має право на те, щоб лікар приділяв йому достатньо часу і уваги [9]. Це право пацієнта в законодавстві України передбачене лише підзаконними нормативно-правовими актами, такими як Розпорядження Кабінету Міністрів України “Концепція Загальнодержавної програми “Здоров’я–2020: український вимір” від 31 жовтня 2011 р. № 1164-р та ін.

Право на дотримання стандартів якості встановлено ст. 8 Європейської хартії: “Кожна особа має право на отримання якісної медичної допомоги, яка відповідає затвердженим стандартам”. Пацієнт має право на кваліфіковану медико-санітарну допомогу.

У ст. 4 Закону України “Основи законодавства України про охорону здоров’я” визначено, що одним з основних принципів охорони здоров’я в Україні є орієнтація на сучасні стандарти здоров’я та медичної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень зі світовим досвідом у сфері охорони здоров’я. Відповідно до ст. 14-1, систему стандартів у сфері охорони здоров’я складають державні соціальні нормативи та галузеві стандарти.

Державні соціальні нормативи у сфері охорони здоров’я встановлюються відповідно до Закону України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” [10], частково їх прописано в ч. 1 ст. 24 Закону України “Про захист населення від інфекційних хвороб” у редакції від 6 квітня 2000 р. № 1645-III [11] та ст. 42 Закону України “Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини на період до 2011 року” від 22 січня 2010 р. № 1841-VI [12]. За порушення цього права законодавством України передбачено адміністративну [13], цивільну та дисциплінарну відповідальність.

Наказом МОЗ України від 28 вересня 2012 р. № 752 “Про порядок контролю якості медичної допомоги” [14] здійснюється контроль якості надання медичної допомоги в закладах охорони здоров’я України відповідно до стандартів надання медичної допомоги. Також МОЗ України розроблені такі стандарти практично за всіма нозологіями.

Ст. 9 Європейської хартії встановлено право на безпеку: “Кожна особа має право захисту від шкоди, яку може бути їй заподіяно через неякісне функціонування системи надання медичної допомоги, злочинну недбалість чи лікарську помилку, та має право на отримання медичної допомоги, що відповідає стандартам високого ступеня безпеки”.

В Україні дане право пацієнта регулюється Конституцією України (ч. 1 ст. 49), Цивільним кодексом України (ч. 1 ст. 284), Кримінальним кодексом України (ст. 139, 140) [15], законами України: “Про захист прав споживачів” (ч. 1 ст. 4, ч. 1 ст. 6) [16], “Про захист населення від інфекційних хвороб” (ч. 3 ст. 13), “Про психіатричну допомогу” (ст. 7) [17], низкою підзаконних нормативно-правових актів. За порушення цього права передбачено як цивільну, так і кримінальну відповідальність. Проте вітчизняне законодавство лише частково забезпечує охорону вищезгаданих прав. Для реалізації права

пацієнта на безпеку в Україні немає прозорого процесу функціонування системи охорони здоров'я на всіх її рівнях, не сформовано та не забезпечено незалежної процедури контролю якості надання медичних послуг та швидкого реагування на можливі конфліктні ситуації.

Також право пацієнта регулюється ст. 42 Основ, у якій описано загальні умови медичного втручання. Зокрема, прописано, що медичне втручання (застосування методів діагностики, профілактики або лікування, пов'язаних із впливом на організм людини) допускається лише в тому разі, коли воно не може завдати шкоди здоров'ю пацієнта. Медичне втручання, пов'язане з ризиком для здоров'я пацієнта, допускається як виняток в умовах гострої потреби, коли можлива шкода від застосування методів діагностики, профілактики або лікування є меншою, ніж та, що очікується в разі відмови від втручання, а усунення небезпеки для здоров'я пацієнта іншими методами неможливе.

Ст. 10 Європейської хартії передбачає право на використання сучасних технологій: "Кожна особа, незалежно від її матеріального стану, має право на доступність медичної допомоги, включаючи діагностичні і лікувальні процедури та лікарські засоби, що відповідають міжнародним стандартам".

Право на інновації, а саме: 1) право на медико-біологічний експеримент; 2) право на репродуктивні технології; 3) право на донорство; 4) право на терапевтичне клонування; 5) право на корекцію (зміну) статті (ч. 3 ст. 28 Конституції України, ч. 3, 7 ст. 281, ч. 4 ст. 289, ч. 1 ст. 290 Цивільного кодексу України, ст. 45, 47, 48, 51 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", ст. 123 Сімейного кодексу України [18], Закон України "Про заборону репродуктивного клонування людини" [19] тощо).

Усунення надмірного болю визначено у ст. 11 Європейської хартії: "Кожна особа має право на максимально можливе усунення болю на будь-якій стадії лікування".

Згідно з Конституцією України, пацієнта не може бути піддано катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню; також пацієнт має право на уникнення за можливості страждань і болю (ст. 3, ч. 2 ст. 28 Конституції України, ч. 2 ст. 289 Цивільного кодексу України, ст. 6, 52 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я"). Таке право пацієнта згадується на прикладі онкологічних хворих та хворих на ВІЛ-інфекцію/СНІД.

Щодо індивідуалізованого лікування ст. 12 Європейської хартії встановлює: "Кожна особа має право на проведення діагностичних та лікувальних процедур, які якнайбільше відповідають її особистим потребам".

Право на індивідуальний підхід до лікування передбачено п. "д" ч. 1 ст. 6, ч. 1 ст. 38, ч. 3 ст. 39, ч. 3 ст. 43 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я". Пацієнт має право на вибір методів лікування відповідно до рекомендацій лікаря та бути прийнятим у будь-якому закладі охорони здоров'я за своїм вибором, якщо цей заклад має можливість забезпечити відповідне лікування.

Лікування пацієнта проводиться відповідно до нормативно-правової, медико-технологічної документації та стандартів медичної допомоги (згідно з Наказом МОЗ України "Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України" від 28 вересня 2012 р. № 751 [20]. База стандартів медичної допомоги в Україні містить чинні документи,

затверджені наказами МОЗ України, що регламентують клінічні аспекти надання медичної допомоги у вигляді: стандартів медичної допомоги; клінічних протоколів (а також протоколів надання медичної допомоги); нормативів надання медичної допомоги; методичних рекомендацій та інших нормативних документів, що можуть бути використані для визначення лікування, яке має отримати хворий (зокрема, медикаментозного лікування – фармакотерапії).

Ст. 13 Європейської хартії затверджує право на оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я (ст. 40 Конституції України, п. "і" ст. 6 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я").

Отже, згідно з чинним законодавством, пацієнт має право на оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я, проте механізм подальшого реагування на такі звернення нормотворцем не прописаний.

Невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого, карається позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк. Окрім цього, відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 23, 1167, 1168), особа має право на відшкодування моральної та матеріальної шкоди, заподіяної неналежним наданням медичної допомоги.

Право на отримання відшкодування завданої шкоди пацієнту тлумачиться як "право на отримання відшкодування матеріальної та/або моральної шкоди, завданої у зв'язку з взаємодією з системою охорони здоров'я, зокрема з наданням медичної допомоги, протягом розумного строку" (ст. 14 Європейської хартії).

Механізм відшкодування збитків та компенсації шкоди, незалежно від її різновиду, завданої пацієнту, прописано в низці законів та підзаконних нормативно-правових актів України. Зокрема, варто виділити такі законодавчі акти, як Конституція України від 28 червня 1996 р. (ч. 1 ст. 3), Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. (ч. 1 ст. 22, ст. 23, 906, чч. 1, 2 ст. 1166, ч. 1 ст. 1167, 1168, 1195–1203, 1209), Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" від 18 січня 2001 р. (ст. 51) [21], Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19 листопада 1992 р. (пп. "і", "ї" ст. 6), Закон України "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 р. (у ред. від 1 січня 2005 р.) (п. 5 ч. 1 ст. 4, ст. 16), Закон України "Про захист населення від інфекційних хвороб" від 6 квітня 2000 р. (п. 3 ч. 1 ст. 19), Закон України "Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ" від 12 грудня 1991 р. (у ред. від 23 грудня 2010 р.) (ст. 17), Закону України "Про психіатричну допомогу" від 22 лютого 2000 р. (п. 15 ч. 3 ст. 25).

Висновки. У чинному законодавстві України існує ціла низка норм прямої дії щодо захисту прав пацієнтів, проте на практиці воно є не до кінця ефективним.

Перелік прав пацієнтів, закріплений Законом України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", не відповідає міжнародним стандартам, зокрема тому переліку, що визначається Європейською хартією.

На думку автора, з метою гарантування прав пацієнтів на належному рівні необхідно розширити їхній перелік шляхом закріплення прав: на профілактичні заходи; повагу до часу пацієнта; інновації; уникнення за можливості страждань і болю; на індивідуальний підхід до лікування. Доцільним є пряме закріплення обов'язків пацієнтів, зокрема обов'язку виконання медичних приписів лікаря та обов'язку виконання правил внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія прав пацієнта від 15 листоп. 2002 р. *Офіційний сайт Львів. держ. мед. ун-ту ім. Данила Галицького*. URL: http://meduniv.lviv.ua/files/presscentre/2014/n180414/evropejska_hartiya_prav_pacientiv.pdf.
2. Європейська соціальна хартія від 3 трав. 1996 р. *Офіц. сайт ВР України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
3. Лісабонська декларація про права пацієнта від 1 жовт. 1981 р., зі змінами і допов. від 1995 р. *Офіц. сайт ВР України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/990_016.
4. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 4 квіт. 1997 р. / прийнята Радою Європи. *Офіц. сайт ВР України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_334.
5. Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19 листоп. 1992 р. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
6. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України "Положення про порядок направлення громадян на лікування за кордон" від 8 груд. 1995 р. № 991. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/991-95-п>; Наказ МОЗ України "Про затвердження Порядку вибору та заміни лікаря первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та форм первинної облікової документації" від 4 листоп. 2011 р. № 756. *Офіц. сайт М-ва охорони здоров'я України*. URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20111104_756.html; Наказ МОЗ України "Про забезпечення порядку направлення громадян на лікування за кордон" від 6 черв. 2008 р. № 307. *Офіц. сайт М-ва охорони здоров'я України*. URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080606_307.html; Наказ МОЗ України "Про диспансеризацію населення" від 27 серп. 2010 р. № 728 (п. 3). *Офіц. сайт ВР України*. URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20100827_728.html.
8. Конституція України від 28 черв. 1996 р. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
- 9>. Етичний кодекс лікаря України. *Офіц. сайт М-ва охорони здоров'я України*. URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20090324_0.html.
10. Закон України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" від 5 жовт. 2000 р., зі змінами від 7 квіт. 2012 р. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
11. Закон України "Про захист населення від інфекційних хвороб" у ред. від 6 квіт. 2000 р. № 1645-III. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>.
12. Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини на період до 2011 року" від 22 січ. 2010 р. № 1841-VI. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1841-17>.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
14. Наказ МОЗ України "Порядок контролю якості медичної допомоги, затверджений" від 28 верес. 2012 р. № 752. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12>.
15. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
16. Закон України "Про захист прав споживачів" від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
17. Закон України "Про психіатричну допомогу" від 22 лют. 2000 р. № 1489-III. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>.

18. Сімейний кодекс України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

19. Закон України “Про заборону репродуктивного клонування людини” від 14 груд. 2004 р. № 2231-IV. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2231-15>.

20. Наказ МОЗ України “Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров’я України” від 28 верес. 2012 р. № 751. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12>.

21. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18 січ. 2001 р. № 2240-III. *Офіц. сайт ВР України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>.

Надійшла до редколегії 15.05.2018 р.

УДК 336.226

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПОЛІТИКУ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Курносів О. В.,

ст. викладач кафедри обліку та оподаткування;

Хижняк М. І.,

студент;

Марченкова А. В.,

студент,

*Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ “Університет банківської справи”,
м. Харків*

Розглянуто проблеми державної політики у сфері оподаткування, проаналізовано чинники впливу трансформаційних процесів на політику у сфері оподаткування. Визначено основні складові інноваційної діяльності, досліджено світовий досвід. Розроблено загальну структуру плану інноваційних заходів у сфері оподаткування.

Ключові слова: державна політика, оподаткування, інновації, світовий досвід, трансформаційні процеси.

Kurnosov O. V.,

Senior Lecturer of Accounting and Taxation Department;

Khizhnyak M. I.,

Students;

Marchenkova A. V.,

Students,

*Kharkiv educational and scientific Institute
of the state higher education institution “Banking University”,
Kharkiv*

THE INFLUENCE OF TRANSFORMATION PROCESSES ON TAXATION POLICY

The article deals with the problems of the state policy in the field of taxation, analyzes the factors of the influence of transformation processes on the taxation policy. The main components of innovation activity, world experience are determined. The general structure of the plan of innovative measures in the field of taxation is developed.

Key words: state policy, taxation, innovation, world experience, transformation processes.